

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 4/1932 i anledning
av landstingsmannen Alonzo Lindqvists m.fl:s petition
N:o 4/1932. (N:o 15/1932) angående åldern för läropliktens vid-
tagande.

Utskottet är ense med petitionärerna därom, att landstinget bör söka åvägabringa sådan ändring i de bestående förhållandena, att åldern för läropliktens vidtagande framskjutes med ett år. För Mariehamns stads vidkommande kunna visserligen icke samma skäl åberopas mot den nuvarande läropliktsålderns bibehållande som beträffande landsbygden, men synas förhållandena likväl böra ordnas lika så väl i staden som på landet. Motiven härför framgå ur petitionen, varför utskottet icke närmare skall uppehålla sig vid dem.

Under remissdebatten förutsatte man dels, att landstinget för ernående av detta ändamål endast hade att besluta om ändring av § 3 i lagen om läroplikt, dels att landstinget, ifall frågan om läropliktsåldern ansåges höra till grunderna för undervisningsväsendet, hade att i motionsväg vända sig till Finlands riksdag med anhållan om lagändring. Sättet för frågans förande framåt beror ju närmast på kompetensspörsmålet. Nödgas man fastslå, att frågan berör grunderna för undervisningsväsendet och sålunda undandrager sig landstingets kompetens, är motionsvägen den enda möjliga.

Stannar man åter för, att frågan om läropliktsålderns vidtagande icke är att hänföra till nämnda grunder, måste enligt utskottets uppfattning det förra alternativet likväl lämnas å sido.

Lagen om läroplikt, som är given den 15 april 1921, alltså efter det självstyrelselagen trädde i gällande kraft, har icke blivit av Ålands landsting antagen att gälla jämväl för landskapet i de delar, beträffande vilken landstinget äger uteslutande lagstiftningsrätt. Visserligen har landstinget tvenne särskilda gånger beslutat antaga lagen ifråga, nämligen den 16 april och 22 november 1924, men då till besluten fogats vissa bestämmelser, vilka ansetts beröra grunderna för undervisningsväsendet, hava landstingets beslut jämlikt presidentens förordnande fått förfalla. Därefter har något nytt initiativ till läropliktslag för landskapet icke blivit väckt, utan hava rikets läro-

pliktslag jämte därtill anslutna föreskrifter i rikslagstiftningen på grund av förhållandenas tvång tillämpats också i landskapet, sedan hit hörande förvaltningsuppgifter övertagits, ehuru rättoligen endast de delar av lagen, som beröra grunderna för undervisningsväsendet, böra anses vara härstädes automatiskt gällande.

Vid sådant förhållande och under förutsättning att landstingets lagstiftningsbehörighet kan fastslås, samt då en lag, som icke här gäller, kan bli förpartieell ändring, bör landstinget inrikta lagstiftningen på ett antagande av läropliktslagen såsom helhet, dock sålunda att innehållet i § 3 ändras i överensstämmelse med utskottets önskemål.

I anledning av landstingets ovanantydde beslut av den 16 april och 22 november 1924 om antagande av lagen om läroplikt hava Ålandsdelegationen och Högsta domstolen avgivit yttranden, uti vilka såväl uttrycket "grunderna för undervisningsväsendet" som landstingets behörighet att överhuvudtaget befatta sig med lagstiftningen om läroplikten berörts. I utlåtandena, vilka in extenso ingå i "Ålandsdelegationens betänkanden och framställningar" II serien, uttalas den tolkningsregel, att till berörda grunder borde hänföras de grundläggande föreskrifter, som åsyfta att giva säkerhet för att undervisningsväsendet motsvarar de krav, vilka staten i eget intresse finner nödigt upprätthålla. I enlighet härmed vore endast vissa bestämmelser av den grundläggande betydelse, att de gällde grunderna för undervisningsväsendet och automatiskt ägde tillämpning på Åland, under det att lagen i övriga delar vore av den beskaffenhet, att den bör av landstinget antagas, för att här gälla. Emellertid har varken Ålandsdelegationen eller Högsta domstolen inlåtit sig på att uppdraga gränserna mellan rikets och landskapets lagstiftningsgebit. Däremot framhålla medicinalrådet Artur Tollet och lagman John Ugglä i "Lagstiftningen angående självstyrelse för Åland" sid. 45, att "av bestämmelserna i läropliktslagen hava 6, 7, 21 och 22 §§ ansetts beröra sådana frågor av grundläggande art, vilka icke höra till landstingets lagstiftningsbehörighet." Bestämmelsen om läropliktsåldern, som ingår i § 3, skulle sålunda, ifall avsikten varit att uppräknat de paragrafer, som beröra grunderna, icke vara en grundläggande fråga. Detta synes också vara helt

-3-

naturligt, ty i jämförelse med frågorna om de skoltyper, i vilka läroplikten skall fullgöras, och terminen, inom vilken läroplikten skall vidtaga, intager frågan om skolålderns underordnad ställning.

I praxis hava lagar av blandad natur behandlats sålunda, att vederbörande lag med eller utan ändringar i de delar, som hänförs till landstingets behörighet, antagits av landstinget såsom ett enhetligt, systematiskt uppställt lagkomplex. Härigenom hava de svårigheter, som beträffande kompetensen uppstå vid en systematisk uppdelning, kunnat kringgås och undvikas. I sak kan ju landstingsbeslutet icke heller beröra andra delar av lagen än de, som falla inom landstingets behörighet. I enlighet med dessa synpunkter förklarar Ålandsdelegationen uti sitt förberörda utlåtande, att den omständigheten, att lagen är av blandad natur, icke ur behörighetssynpunkt kan innefatta hinder för landstingsbeslutets trädande i kraft, under förutsättning att rikslagstiftningen å rättsområdet fortfarande blir gällande på Åland. Högsta domstolen finner visserligen, ehuru läropliktslagens blandade natur medges, att lagen synes böra uppfattas såsom en i anseende till stadgandenas natur enhetlig lag, innehållande i organiskt sammanhang bestämmelser angående grunderna för undervisningsväsendet på folkskolans område. Men i anseende till atttillförenämnda praxis sedan år 1924, då utlåtandet avgavs, stadgat sig och kommit till synes i ett flertal lagar, kan utskottet icke förstå varför just läropliktslagen skall behandlas annorlunda än andra lagar av blandad natur.

Emellertid föll icke landstingets tidigare beslut om antagande av läropliktslagen på den grund, att lagen var av blandad natur, utan till följd därav, att ett av landstinget infört stadgande rörande inspektionen befanns beröra rikslagstiftningens område. Högsta domstolen saknade därför anledning att definitivt taga ställning till landstingets behörighet beträffande läropliktslagen. Utlåtandet är icke håller avfatat i den kategoriska form, att landstingets obehörighet därigenom skulle vara för all framtid fastslagen, utan fastmer säger Högsta domstolen i ett senare stycke: "Men även om stadgandena i läropliktslagen ansåges i kompetensavseende vara av blandad natur och landstinget tillerkändes lagstiftningsrätt beträffande de mindre viktiga bestämmelser-

na i sagda lag - - - ". Med hänsyn till allt detta hyser utskottet den förhoppningen, att ett lagstiftningsinitiativ beträffande läropliktslagen från landstingets sida, vilket icke berör grunderna för undervisningsväsendet, skall vinna presidentens stadfästelse.

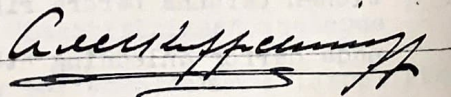
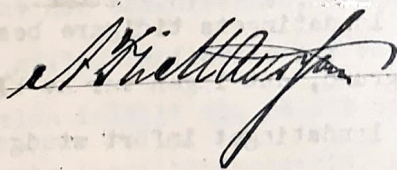
För uppnående av det ändamål, som petitionärerna avse, synes landstinget därför böra gå i författning om antagande av lagen om läroplikt. Då ärendet likväl vinner på ytterligare beredning och landskapsnämnden måhända i frågan hyser en från utskottets uppfattning avvikande åsikt, får utskottet vördsammast föreslå,

att landstinget, innan definitivt beslut i saken fattas, ville över petitionen till inkommande höst-session inbegära landskapsnämndens utlåtande samt, ifall hinder icke anses möta, framställning om antagande av lagen om läroplikt, given den 15 april 1921, att gälla jämväl i landskapet, dock sålunda, att § 3 erhåller av utskottet avsett innehåll;

eller att landskapsnämnden, ifall kompetenshinder anses föreligga, till landstingets instundande höst-session inkommer med förslag till motion om ändring av § 3 i läropliktslagen att föreläggas Finlands riksdag.

Mariehamn den 23 februari 1932.

På lagutskottets vägnar:

Närvarande: landstingsmännen A. Th. Mattsson, Johannes Eriksson, Viktor Strandfält, Jonatan Sjöblom och Carl Bengtz.